

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет біології, географії та екології
Кафедра географії та екології

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ ПЕРЕПИСІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: здобувачка вищої освіти
05-214М групи
Спеціальності 014.07 Середня освіта
(Географія)
Освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Географія)»
Лукасишена Ірина Русланівна
Керівник к.соц.н, доцент
Гоманюк М.А.
Рецензент старший викладач
Даниленко І.В.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕПISУ НАСЕЛЕННЯ	
1.1. Основні поняття перепису населення.....	7
1.2. Категорії населення, що враховуються при перепису населення ...	11
1.3. Основні принципи проведення переписів населення	13
1.4. Програма і методи перепису населення	18
РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ ПЕРЕПISУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	
2.1. Перші обліки населення на території теперішньої України (переписи в Російській імперії, Австро-Угорщині, Чехословаччини, Польщі, Румунії).....	22
2.2. Переписи населення України за часів СРСР	25
2.3. Перепис населення в Україні в 2001 році.....	30
2.4. Проекти і спроби другого перепису. Пробні переписи.....	33
РОЗДІЛ III. МАЙБУТНЄ ПЕРЕПISІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	
3.1. Перепис 2019 року. Критичний погляд.....	35
3.2. Переписи та соціально-політичні проблеми в Україні.....	38
3.3. Застосування альтернативних способів перепису населення.....	39
ВИСНОВКИ	42

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	44
ДОДАТКИ.....	48
Додаток А.....	49

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

ЦСУ СРСР - Центральне статистичне управління Союзу Радянських Соціалістичних Республік

АР Криму – Автономна Республіка Крим

АТО – Антитерористична операція

ДНР – так звана Донецька народна республіка

ЛНР – так звана Луганська народна республіка

СБУ – Служба безпеки України

МВС – Міністерство внутрішніх справ України

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПІН – Індивідуальний податковий номер

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі, щоб знати кількість та характер населення країни, потрібно провести перепис населення. Збір даних про всіх жителів країни називають переписом населення. Такі дані мають потужний методичний та теоретико-методичний потенціал для дослідження населення. Вони необхідні для головних управлінь статистики, де результати набувають особливого значення при складанні демографічних щорічників та соціально-економічному проектуванні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконувалась у рамках науково-дослідницької роботи “Регіоналізм і формування регіональних ідентичностей Півдня України”, номер державної реєстрації – 0117U004706.

Мета дослідження полягає у вивченні історії переписів населення на території України.

Для досягнення мети були вирішенні такі завдання:

- поглибити знання про теоретико-методичні аспекти вивчення перепису населення в Україні;
- дослідити історію перепису населення в Україні;
- проаналізувати сучасні переписи населення України.

Об'єкт дослідження – переписи населення України.

Предмет дослідження – специфіка перебігу переписів населення на території теперішньої України.

Методи дослідження:

- метод аналізу: для встановлення закономірностей які відбуваються на дослідженій території;

- метод синтезу: для співставлення інформації з декількох джерел для подальшого аналізу інформації;
- метод дедукції: вивчення інформації про більш локальні об'єкти для подальшого формування узагальненої інформації;
- метод узагальнення: вибір з всієї відомої зібраної інформації, використання тільки найважливіших даних для подальшого їх використання.

Наукова новизна одержаних результатів полягають у наступному:

-розширено та поглиблено знання про теоретико-методичні особливості переписів населення України.

-досліджено історію проведення переписів населення України.

Практичне значення одержаних результатів. Практичним значенням дипломної роботи є можливість використовувати її дані в освітньому процесі.

Апробація результатів роботи. Основні результати дипломної роботи дослідження було оприлюднено в Збірці наукових праць Херсонського відділення Українського географічного товариства

Публікації. Основні положення дипломної роботи викладено в статті в Збірці наукових праць Херсонського відділення Українського географічного товариства.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ

1.1. Основні поняття перепису населення

В більшості країн світу перепис населення вважається основним джерелом відомостей про населення, що створюється в результаті важливої і складної суспільної та державної операції, в період проведення якої збирають, обробляють, узагальнюють, оцінюють, аналізують та розповсюджують економічні, демографічні та соціальні дані стосовно населення країни або певної її частини за станом на певний час. Коли відбувається перепис всього населення в країні, зазвичай називають загальним. Також існують перепис міського населення, перепис населення окремих міст та окремих колективів [18].

За даними Державної служби статистики України, перепис - це періодичне, статистичне, державне соціальне спостереження, яке включає збір соціально-економічних та демографічних даних, що характеризують населення та склад країни на певний час, а також обробку, узагальнення, розповсюдження та використання його результатів [7]. На основі досвіду міжнародного перепису можна переконливо переконатися, що статистичне спостереження є одним із способів отримати найбільш повні та об'єктивні дані про чисельність населення [14].

Перепис населення один з процесів збору, підсумку, аналізу і публікації економічної, демографічної та соціальної інформації про населення, яке включає проживання на певний проміжок часу країні або на виразно

відокремленій території. Завжди після перепису населення проводиться обробка, публікація зібраних даних [13].

Під час перепису ми можемо дізнатись не лише про людей, а й про їхні сім'ї. Наприклад, ви можете дізнатися, скільки сімей проживає з батьками з дорослими дітьми, скільки у нас багатодітних сімей, який рівень освіти, чим займається кожен із членів сім'ї тощо [12]. Закон України "Про перепис населення" визначає правову, економічну та організаційну основу підготовки та проведення перепису. Містить визначення понять, домогосподарство - це група людей, яка проживає разом в одній або частині квартири, забезпечують все необхідне для проживання, ведуть спільне домогосподарство, частково або повністю витрачають гроші. Усі особи також можуть перебувати у сімейних стосунках або в шлюбі, не бути в жодному з цих стосунків, або бути в інших стосунках. Домогосподарство може складатися навіть з однієї особи [3].

Також набір оперативних зборів, обробки та публікації демографічних, соціальних та економічних даних, що стосуються всього населення на даний момент. Централізація характерна для перепису населення, і разом охоплює все населення, одночасно включає облік населення в конкретний момент часу, а також пряму інформацію про населення, у вигляді експедицій та короткострокових експедицій [10].

Також важливо, щоб людей опитували за місцем їх проживання, так ми отримуємо більш точні дані перепису на рівні найменших міст. Такі дані не можуть бути отримані з вибіркового опитувань. Зразки опитувань завжди містять помилку, на рівні малих населених пунктів, наприклад, об'єднані території, невеликі села, села. Помилка може суттєво зіпсувати результати даних [12].

До основних визначень перепису населення в Україні можна віднести: переписний лист, переписна документація, інструменти перепису населення, програма перепису населення, програма розробки програми перепису населення, респондент, тимчасовий переписний персонал.

Спеціально освідченні особи, які беруть участь у підготовці та проведенні перепису, обробці його результатів та встановлених урядом термін в Україні, називають тимчасові працівниками перепису. Форма написання та запитання, що містяться в переписній програмі, називають переписним листом.

Сукупність бланків, заповнених тимчасовими працівниками перепису під час підготовки, проведення перепису та обробки його результатів, називають переписною документацією. Самі переписні списки як правило, належать до документації перепису, списки людей які проживають у приміщеннях, належать до протоколів перепису.

Система групування та ознак, за допомогою яких дані первинного чи персонального перепису перетворюються на набір знеособлених та узагальнених розмірів, що характеризують назву населення та структуру населення, програм для розробки матеріалів перепису [3].

Перепис - це не лише складна, але й дорога процедура, кінцевий результат якої визначається потребами суспільства, зрештою, з мінімальними витратами; у більшості країн з добре встановленою статистикою переписи проводяться зазвичай регулярно, але не частіше 5 років, і принаймні 10 років, якщо виключні обставини не заважають. У сучасному світі, щоб знати кількість населення країни, потрібно провести перепис населення. Збір даних про всіх жителів країни називають переписом населення [12, 18].

За визначенням ООН перепис населення вважається захід, який забезпечує отримати, майже всі характеристики на основі соціального обліку даних про структуру та чисельність населення, економічних одиниць, житла, господарств або будівель. За допомогою адміністративних, статистичних обстежень або використання інших даних, або використовувати два варіанти, переписної інформації можна зробити розрахунки. Приймаючи участь в переписі для всіх респондентів є обов'язковим. Дані перепису населення, це є практично база, що використовується в демографічній статистиці [13].

Інструктивні матеріали та документи перепису називають інструментами перепису, в процесі підготовки та проведення перепису, їх обробляють, поширюють, узагальнюють та використовують його результати.

Перелік питань, що стосуються характеристик людей, місце їхнього проживання, та житлових умов домогосподарств з причин, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує розробку державної політики у галузі статистики, називається переписною програмою [3].

Програма перепису населення включає перелік відомої інформації, яка збирається протягом перепису. В переписному листі знаходяться питання, які дають можливість отримати необхідну інформацію. Наприклад, питання стосовно громадянства, релігії, адреси, освіти, етнічної характеристики, демографічні ознаки це вік, стать, шлюб.

Терміновий перепис – це перепис, організований за короткий проміжок часу від 2 до 11 днів. Взагалі при проведенні даного перепису характерне створення головного керівництва розробки та збором даних, строго при обмеженій цілі та невеликої кількості питань від 1 до 5, а також своєчасний спосіб передачі даних [13].

1.2. Категорії населення, що враховується при перепису населення

Переважно перепис населення займає 7-10 днів, щоб якомога менше заважати повсякденному життю населення. Таким чином люди переміщаються території країни. Для того, щоб уникнути пропусків або подвійного обліку людей, які тимчасово відсутні в момент перепису населення, на місці свого постійного мешкання, або навпаки тимчасово проживають на території. Щоб не допустити подвійного рахунку і пропусків, під час проведення перепису виділяють категорії людей, залежно від характеру їх проживання на даній території на: наявне, постійне, юридичне населення. Третя категорія в сучасному переписі населення переважно не використовується.

Все населення, що фактично на критичний момент перепису перебуває знаходиться на території, даного населеного пункту включаючи тимчасове населення, незалежно від тривалості проживання в цьому місці і прав на проживання називають наявним населенням.

Населення, які на критичний момент перепису проживають терміном понад шість місяців або один рік постійно на досліджуваній території, не залежно від права на мешкання, а також від фактичної кількості наявності в місці постійного проживання на критичний момент перепису називають постійним населенням. Під час перепису можуть виникнути труднощі з визначенням постійний або тимчасовий мешканець в даному місці, існує поняття безстроковий мешканець. Тому, для уникнення цієї проблеми прийнято використовувати терміном 6 місяців, для визначення постійного місця проживання.

Не тільки до минулого часу відноситься термін 6 місяців, але й до майбутнього, при цьому потрібно мати на увазі, вже прожитого в даному місці. Якщо опитуваний щойно в'їхав у дане житло, і його застав

перепис, кількість часу проживання було менше трьох днів або ні одного, але заявляє, що буде проживати постійно на певній місцевості, де знаходиться його будинку, таким чином його зараховують до категорії постійного населення.

Відносно чисельності наявного та постійного населення, такого і відносного, які тимчасово проживають на даній місцевості, звертають увагу на місце проходження перепису на його критичний момент, між ними існує балансова залежність. Для визначення постійного населення використовують формулу, де наявне населення плюс тимчасово відсутні, за мінусом тих, які тимчасово проживають на даній території. Також, можна наочно виразити формулу, у якій усі умовні позначення достатньо зрозумілі:

$$ПН = НН + ТВ - ТП.$$

Для визначення наявного населення використовують формулу, де наявне населення дорівнює постійному населенню плюс те населення, яке тимчасово проживають на конкретній території і за винятком тимчасового відсутнього населення. Також, можна наочно виразити формулу, у якій усі умовні позначення достатньо зрозумілі:

$$НН = ПН + ТП - ТВ.$$

Населення, яке проживає на даній території, визначене на підставі документів: домашніх книг, переписів населення, посвідки на проживання чи інших правових документів, незалежно від місця проживання, насправді називається зареєстрованим чи законним населенням [13,19].

Вище перерахованої характеристики, зрозуміло що визначати кількість людей за документами, що прописані не має сенсу, бо різниця людей які реально проживають на даній території, та за врахованою

кількістю людей може виявитися дуже істотною. Об'єктом у період фіксуєчих обліків населення, було саме юридичне населення. За період початку регулярних загальних переписів населення сучасного типу поступово зменшується інтерес до обліку юридичного населення. 1897 році в нашій країні, в найпершому одному загальному переписі населення, було зроблено спробу врахувати одразу всі три категорії населення: постійне, наявне і юридичне. Виявилась спроба невдалою. Чисельність наявного населення настільки розійшлися з чисельністю приписного населення, тому її навіть не намагалися публікувати.

Під час користування статистичними довідниками про населення, потрібно враховувати дві категорії населення. Як правило, загальна чисельність населення публікується, саме за категоріями наявного населення. А дані щодо соціальної і етнічної, шлюбно-сімейної, статевовікової структур населення розробляються за підсумками переписів населення, за постійним населення які завжди публікуються. В таблицях довідниках, на жаль, не завжди вказується категорії населення. Більшість країн світу після Другої світової війни, або у післявоєнний період вже перейшли на облік лише постійного населення, і їх кількість постійно збільшуються [19].

1.3.Основні принципи проведення перепису населення

В програмі перепису населення України, є визначені принципи перепису населення, які слід розглядати в їх взаємозв'язку, вони не розташовуються в якій-небудь ієрархії, вони рівнозначні по відношенню один до одного. Отже, виділяють основні принципи проведення перепису населення:

- 1) загальність обхвату населення території, на якій проводиться перепис;
- 2) регулярність або періодичність проведення переписів населення;
- 3) безвідносна цілей перепису населення до яких-небудь конкретних приватних інтересів держави;
- 4) проведення перепису населення за єдиною програмою і єдиними правилами на всій території, охоплюваним переписом;
- 5) поіменна або індивідуальність реєстрації;
- 6) безпосереднє отримання відомостей у населення;
- 7) анонімність відомостей;
- 8) принцип самовизначення;
- 9) одномонентність перепису;
- 10) централізоване керівництво проведення перепису [13,20].

Першим принципом проведення перепису є: загальність обхвату населення території, на якій проводиться перепис. До даного принципу відносять облік кожного мешканця без виключення, включаючи також: національність, вік, соціальне положення, також наявність права на проживання в даному житлі або місцевості. Якість цього перепису відрізняється від попередніх реєстрів населення, а також усіх сучасних опитувань населення, які, як правило, враховують лише певні категорії населення з метою дослідження.

Другий принципом перепису населення є: регулювання або періодичність перепису, який охоплює проміжок часу 5 або 10 років, як правило, з однаковими інтервалами. Зазвичай такі часові проміжки повинні бути кратними 5-ти рокам, які дають можливість забезпечити

порівняння даних перепису населення про вікову структуру населення, оскільки більшість публікацій перебувають у вигляді п'ятирічних групах. З огляду на те, що дані перепису можна простежити за змінами у віковій структурі, це дуже важливо в багатьох відношеннях.

Третім принципом перепису населення є: безвідносних цілей перепису населення до яких-небудь конкретних приватних інтересів держави податки, загальна кількість молоді. Адміністративні заходи не пов'язаний з переписом населення, за винятком особистих інтересів окремих громадян. Не включає використання, розповсюдження питань пов'язаних використання та розподілу житла, та інших схожих питання. Використовують всі дані перепису в сумарному вигляді, з них складають знеособлені таблиці. Загалом, дані перепису проводяться для виявлення потрібної інформації в державі, які необхідні управлінню народним господарством. У сучасному світі потреб державних органів управління набагато більше, ніж у попередні роки, які зараз включають питання, що стосуються: культури, національності, військової політики, освіти, економіки та соціальних справ. Інформація потрібна суспільству та багатьом громадським організаціям, включаючи перепис населення. У широкому розумінні спектр інформації про людські та фінансові ресурси, зібрані під час перепису населення, можуть знадобитися суспільству та державі.

Четвертим принципом перепису населення є: проведення перепису населення за єдиною програмою і єдиними правилами на всій території, який охоплює перепис. Відповідно до цього принципу можна отримати порівняльні підсумки. Достатньо невеликої зміни чи формулювання питань в переписному листі, що використовуються в опитуванні для різних груп населення на території, самі відповіді змінюються і стають непридатними для порівняння. При проведенні перепису в нашій країні такі соціальні опитування можуть мати труднощі з перекладом

переписних документів з російської мови на мови російських держав. Може бути складним завданням, при проведенні перепису населення за допомогою переписних списків. обов'язковим є повага до відповіді на питання.

П'ятим принципом перепису населення є: індивідуальність реєстрації, тобто збір інформації про кожну людину окремо, а не у формі розрахунків інформацію про: сім'ю, квартиру, домогосподарство та інші. Після збору окремих даних відповідей та результатів перепису, вони обробляються, узагальнюються та використовуються в статистичних довідниках. Під час перепису особисті дані збираються індивідуально. Оскільки особисті дані дозволяють надалі використовувати зібрану інформацію для створення різних комбінацій та груп.

Шостим принципом перепису населення є: отримувати інформацію безпосередньо від громадян. Вся інформація про перепис населення зазвичай міститься в особистих документах, посвідченнях та паспортах, паспортних службах міліції, домашніх книгах, військових реєстраційних та інкасаторських службах, реєстрах соціального та медичного страхування тощо. Документи потрібні для деяких обмежених завдань і використовуються для певних категорій населення.

Сьомим принципом перепису населення є: анонімність особистих даних, це особлива інформація, яку ми отримуємо лише під час перепису. Кожен лист з перепису містить спеціальний звіт, написаний дрібним шрифтом: «Предмети перепису використовуються лише для отримання сукупних даних про кількість, склад та умови життя населення відповідно до встановленої програми. Переписувачі не можуть ні з ким ділитися вмістом своїх відповідей». Ми ніколи не публікували покарання за розповсюдження інформації про результати перепису. Однак у США існують закони, що стосуються перепису

населення, де за розголошення інформації несуть повну кримінальну відповідальність.

Восьмим принципом перепису населення є: самовизначення, яке полягає у написанні відповідей під час перепису респондентами, без підтверджених будь-яких документів, що засвідчують правдивість інформації, крім даних для віку від 100 років і старше. Однак необхідно буде підтвердити, цю інформацію дійсним документом. По-перше, дотримуючись цього принципу, ви можете в багатьох випадках зіткнутися з цими проблемами або труднощами з людьми з наявної категорії населення за допомогою документів. Наприклад, на цій підставі не можливо визначити місце проживання, національність, сімейний стан, вік, мову та інші. По-друге, застосовуючи цей принцип, ми намагаємось збільшити статистичні дані перепису населення.

Дев'ятим принципом перепису населення означає, що всі зібрані дані вимірюються під час перепису кожної людини або під час перепису.

Враховується навіть одна година, наприклад, кількість народжених або перших народжених за цей період. Таким чином, статистика може змінюватися безперервно протягом одного дня, щогодини. Отже, перепис займає 7-10 днів, усі дані збираються лише з одного точного часового моменту. Цей момент називається критичним моментом або моментом додавання. Здається, що через критичний момент усі дані про різні структури населення можна узагальнити на зображенні популяції, щоб зменшити можливість подвійного підрахунку та переписування людей. Після перепису населення в критичний момент дані не враховуються. Навіть якщо людина помирає після критичного перепису, вона все ще перебуває у списку перепису за цілою програмою, оскільки вона була жива на момент перепису.

Десятим принципом перепису населення є: централізоване управління переписом населення. Загалом, додавання - це складна, затратна та трудомістка операція, яка в основному виконується у стилі часу і не може зазнати невдачі через свою величезну важливість. Наприклад, у США перепис населення 1990 року коштував 2 мільярди доларів. Україна витратила менше, але і багато. Проведення перепису вимагає послідовності та чіткості великого перепису. Мільйон чоловіків взяли участь у світовому переписі 1989 року. У кожній країні встановлюються окремі закони проведення в національних статистичних управліннях. Основні функції включають технічну та методичну підготовку кваліфікаційних співробітників, безпосередню організацію та проведення, обробку результатів та їх публікацію. Підрозділ повинен працювати постійно, оскільки обсяг роботи такий великий, і в міру наближення перепису обсяг роботи значно збільшується [20].

1.4. Програма і методи перепису населення

З урахуванням певних вимог, і за певним складом правил складається програма перепису населення, які є звичайними для будь-якого соціального дослідження. Бажано в структурі демографічних та соціально-економічних характеристик населення, що відбулися за змістом і реакцією точно, щоб частина питань повторювала аналогічні питання попереднього перепису, щоб можна було виміряти зміни. Для отримання даних, які можна зіставити з аналогічними міжнародними, рекомендації. З урахуванням потреб органів управління програми перепису, громадських і наукових організацій у необхідній інформації. Обов'язково звертають увагу на саму специфіку перепису населення, саме шляхом перепису населення вартість отримання інформації,

вивчення можливостей збору, рівноцінної інформації шляхом проведення вибіркових обстежень, ніж загальний переписів населення, менш масштабних і дорогих, але докладніших.

В програму перепису населення включають, також питання згідно з міжнародними рекомендаціями, які повинні бути такими, щоб опитувач або респондент були здатні дати на них цілком правильні відповіді. Для більшості опитуваних, питання не мають бути складними, не повинні також викликати страхувати в населення, інакше перепис населення опиниться під загрозою зриву. Питання перепису у свою чергу, також враховують загальний рівень письменності населення, народні звичаї і навіть забобони, зокрема етнічні особливості.

До основних питань вивчення перепису населення відповідно:

- розміщення населення і чисельність по території країни, міграція населення, за сільськими і міськими типами поселення;
- структура населення: за віком, статтю, сімейним і шлюбним станом;
- структура населення: за етнічною або національною належністю, за громадянством, рідною чи іноземною мовою;
- розподіл населення за: галузями народного господарства для тих, хто має засоби існування від економічної діяльності, за джерелом засобів існування, за родом діяльності, за рівнем освіти;
- структура і кількість сімей за: цілим комплексом соціальних характеристик, змішані та однорідні в етнічному й соціальному відношенні сім'ї та ін.
- народжуваність, мається на увазі кількість народжуваних дітей і живих з них на момент перепису, плани й побажання відносно майбутньої народжуваності;

- житлові умови населення.

Для вітчизняних переписів населення, переважно всі питання характеристики використовуються. З метою вивчення наслідків війни на здоров'я населення, у деяких країнах зустрічаються питання, також про участь у минулих війнах, фізичні вади, рівень забезпеченості населення тими або іншими благами життя. За обсягом зібраної інформації, наші переписи поки що бідні [13, 16].

Система правил, прийомів та способів, що регулюють пізнавальну і практичну діяльність людей називають метод. Сукупність, правил й порядок застосування використовуваних методів, виражає певну послідовність вирішення практичного й конкретного наукового завдання називають методикою наукового пізнання [15]. Переважно в методиці перепису населення України використовують три основних методів: опитування, само обчислювання, змішаний.

Перший метод проведення перепису населення, в якому використовується переписний лист, який заповнюється респондентом в процесі особистої бесіди з особою називають опитуванням.

Другий метод застосовується в деяких європейських країнах. В якому заповнювати переписний лист повинні самі переписувачі, а респондент лише перевіряє правильність його заповнення, уточнюючи пропущенні чи неясні відомості називають само обчислювання.

Третій метод активно застосовується в США, а також за кордоном. В цьому методі анкети відправляються переписувачам, які вони самостійно заповнюють а потім відсилають в статистичну службу або бюро переписів. Вже по закінченню збору заповнених анкет до бюро переписів або статистичної служби, проводять їх звірку та направляють реєстраторів за тими адресами, звідки не були відправлені анкети, для проведення опитування жителів. Матеріали витрат зазвичай на

проведення перепису таким чином менші, ніж при опитуванні, близько 15-20% залишається невелика ступінь повернення заповнених анкет, навіть вже враховуючи значних витрат на пропаганду перепису [13].

РОЗДІЛ II.

ІСТОРІЯ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

2.1. Перші обліки населення на території теперішньої України (переписи в Російській імперії, Австро-Угорщині, Чехословаччині, Польщі, Румунії)

Жодна держава не може обійтися без населених пунктів. Підрахунок кількості людей почався давно. У Китаї такі записи зберігалися понад чотири тисячі років тому. У Стародавньому Римі реєстрацію населення називали кваліфікацією. Римські громадяни, прописані цензурою, зобов'язані були зв'язати свої відповіді. Головною метою опитування було з'ясувати, скільки людей готові платити податки або скільки людей придатних до військової служби.

У Росії реєстрація населення почалася під час вторгнення татар. На той час бухгалтерський облік був економічним: облік податків на житло. У XVII ст. Одиницею оподаткування є економіка (суднобудівний завод), а населення називається переписом верфі. У листопаді 1718 р. Петро I видав указ, в якому запропонував "дати свідчення всім, щоб істини принесли стільки чоловічих душ, скільки в селі". Підготовлені таким чином списки збирали лише через три роки, а потім перевіряли - «перевіряли» протягом наступних трьох років.

Відтоді реєстри населення в Росії називаються аудитами. Такі ревізії проводились майже півтора століття, поки рабство не було скасовано. Всього в Росії було проведено десять ревізій, остання - у 1857-1860 роках. Після скасування рабства переписи почали проводитись в окремих містах і навіть у цілих провінціях [28].

Взагалі метою перепису населення, є не тільки бажання влади дізнатися кількість постійного, наявного населення на території. Також, цікавлять і характеристики його: за релігійним, соціальним, мовним, національним та іншими ознаками. У більшості країнах переважно перепис населення відбувається кожні 10 років.

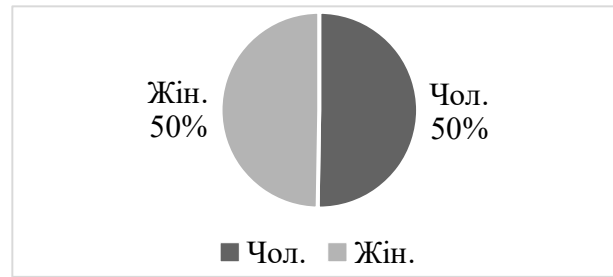
В січні 1897 року, територія України знаходиться у межах Російської імперії, в цьому році відбувається повноцінний „Перший загальний всеросійський перепис населення”, який охоплює українське населення [17]. При дослідженні перепису населення в 1897 року, включило 3 категорії населення, які допомогли в проведенні перепису уникнути подвійного:

- доступна перша категорія - це особи, які в критичний момент перепису фактично проживали на території, охопленій переписом, навіть для тимчасового перебування та без тимчасової відсутності;

- до другої категорії постійного проживання належать особи, які постійно перебували в цьому населеному пункті у вирішальний момент перепису, незалежно від їх фактичного місця проживання за місцем постійного проживання на вирішальний момент перепису;

- визначена третя категорія - це легальне населення, яке не вимагало підтвердження місця проживання резидента на даній території.

Спроба включити відразу всі 3 категорії населення не вдалася: кількість зареєстрованих жителів відрізнялася від наявної, тому навіть не публікувалася в статистичних виданнях. Згідно з переписом населення, найпоширенішою мовою на той час була російська, яку тоді називали великою російською. Друга мова - малоросійська, тобто українська, в якій проживає понад 22 мільйони людей. Під час перепису також враховувались гендерні відмінності [18,22].

Діаграма 2.1.1. Гендерні показники в Російській імперії, перепис 1897 року

Складено автором за [22].

Але, за даними перепису різниці між чоловіками та жінками незначна, кількість чоловіків більше.

Перепис 1897 року включав такі характеристики: ставлення до глави домогосподарства та глави сім'ї, стать, релігія, соціальний статус або звання, місце народження, вік, місце проживання, сімейний стан, місце проживання, ознаки відсутності або тимчасового проживання, освіта та грамотність, заняття рідної мови. Ремесло, торгівля, послуга чи посада, ознаки психофізичної інвалідності. Перепис, як бухгалтерська операція пройшов порівняно швидко. Однак розробка його матеріалів зайняла багато часу. Лише на початку 1905 року було завершено публікацією звітів про провінції. Потім за результатами перепису з'явилися окремі публікації, але через 10 років після перепису їх розробка не була завершена. Результати після підрахунку були опубліковані частково і лише у великих адміністративних одиницях [18].

У 1900 році проведений перепис населення, територія України знаходиться в межах Австро-Угорської імперії. Метою перепису було дізнатися національність населення, але визначали за релігійною ознакою, питань стосовно рідної мови не було. Після перепису населення України в 1900 році, стало відомі два моменти:

Перший момент, те що на території Київщини й Херсонщині кількість іудеїв не менше ніж на Поділлі, але навіть більше на Волині, завдяки активності сьогодні хасидів, складається враження, що саме на поділлі проживає велика кількість іудеїв.

Другий момент, на території Волині проживає майже 10% римо-католиків. Завдяки наполегливої та послідовної русифікації та православізація [17].

2.2.Перепис населення України за часи СРСР (в УРСР)

В 1920 році відбувся загальний перепис населення в радянській республіці. Були включені питання стосовно професійного складу та зайнятості населення. Він проводився, як короткий облік промислових та сільськогосподарських підприємств. В 1918-22 роках, де 1920 році війна польсько-радянська, голод, розрухи. За оцінкою В. Михайловського перепис охопив 72% населення в країні. Через, це він загальним не вважається. В 1922-23 роках були опубліковані результати 1920, в окремих статистичних виданнях, 1928 році у вигляді збірника [18].

Ще один перепис населення відбувся в 1926 р. Враховуючи те, що нинішнє населення, яке проживає в регіоні на критичний момент. Перепис населення розпочався 17 грудня і тривав один тиждень у місті та два тижні у сільській місцевості. Перепис включав питання про: національність, стать, психічне здоров'я, вік, сімейний стан, місце народження, інвалідність, грамотність та тривалість перебування в переписі. На сімейній карті також були враховані такі теми: тривалість шлюбу, склад сім'ї та умови життя [23].

При проведенні перепису населення включають та питання: рідна мова, вік, стать, лист, релігія, вид діяльності громадянство, національність, випускник середньої школи соціальна група, зва навчального закладу. Отримані результати попередні суттєво відрізнялись від даних поточного перепису, опублікованих раніше.

Це, а також інші помилки в організації перепису, спричинили на думку деяких дослідників, серед іншого, неодноразове перенесення його дат, втручання у підготовку вищого керівництва СРСР, на думку деяких його організаторів, переписний лист був відредагований особисто Сталіним, обвинувачені особи, відповідальні за його поведінку. Ці події збіглися із запланованим відкриттям "ворогів народу" в радянській владі в 1937 році [24].

В 1937 році в Радянському Союзі, було проведено одноденний перепис населення. Для його проведення, необхідно було залучити 1 250 000 переписувачів. Центральним управлінням перепису населення є національний облік. Який додав до кожного перепису підрахунок пам'яток, які вимагали людей, які не перебували за місцем свого проживання в ніч з 5 на 5 січня, в критичний день. перепис слід виключити. Вимога була пов'язана зі специфікою одноденного перепису населення і висувалася з розрахунком, що людям, які не ночують вдома, буде призначено деінде, це не завжди застосовувалося на практиці та не могло уникнути непорозумінь. та втрати населення [23].

17 січня 1939 року відбувся всесоюзний перепис населення, в якому при проведенні було враховане наявне та постійне населення, що стало традицією в північних районах СРСР. Перепис населення проводився сім днів у містах, в селах протягом десяти днів. Програмою перепису були включені питання: стосовно постійного та тимчасового проживання, стать, вік, громадянство, рідна мова, відношення до глави

сім'ї, місце постійного проживання і також тривалість відсутності в ньому, грамотність, освіта, тривалість відсутності в місці перепису, місце роботи, джерело засобі для проживання, джерело засобів для проживання. Під час проведення були посиленій контроль відносно достовірності даних, за результатами опитування. Після закінчення перепису населення, було протягом 10 днів проведений контрольний обхід. Усі хто в момент перепису проживав тимчасово або збираються від'їжджати, обов'язково видавалися довідки про проходження перепису. Не дивлячись на це, бажаних результатів для керівництва після перепису не дав, бо фактично було підтверджено перепис населення 1937 року. В СРСР було штучно збільшено загальну кількість населення мінімум на 2,9 млн осіб. Не було контролю з боки громади, інтерпретація та розробка проводилася в умовах секретності. Для завершення проведення перепису населення перешкодила Друга світова війна. Кінцеві результати перепис населення 1939 року, були опубліковані лише в 1992 року.

Повинен був відбутися перепис населення в 1949 році, через небажання отримати ґрунтовну, та відсутність політичної налаштованості про кількість померлих в сі від другої світової війни.

Станом на 15 січня 1959 року було проведено перший, у післявоєнні роки перепис населення. Він був за методикою схожим с переписом 1939 року. Перепис населення дав можливість, не лише використовувати його результати в управлінні й демографічному, соціально-економічні. прогнозуванні, а й дослідити інформацію, про воєнні демографічні втрати за допомогою вдосконалених демографічних методів.

На 15 січня 1970 року, відбувся наступний всесоюзний перепис, було використано декілька даних з попередніх переписів, але за

кількістю питань була більше. За організацією та методикою, перепис населення мав багато схожого із двома попередніми переписами Уперше в СРСР застосовувався вибіркового метод практиці проведення перепису населення застосовувався вибіркового метод на стадії збирання даних. Було використано 2 види переписних листів, в 1-й містив ознак 11, в 2-й містить плюс 7 питань, були запропоновані в кожному четвертому житловому приміщенні. Суцільна частина програми та перепису населення входять такі ознаки: рідна мова, тип навчального закладу, місце постійного проживання і тривалість відсутності в ньому, для тих, хто навчається рівень освіти, джерело засобів до існування, шлюбний стан, відношення до глави сім'ї, причина та тривалість відсутності, вік, національність, стать, взагалі в СРСР мова народів.

При проведенні вибіркової частини перепису населення, були в програмі складенні такі питання у 1969 році: для тих, хто працював неповний рік, характер і тривалості роботи, місце роботи, заняття, місце попереднього постійного проживання, тривалість проживання у місці перепису, причину зміни місця проживання. В програмі перепису населення, знаходиться питання і для пенсіонерів: яке вас попереднє основне заняття, суспільна група. Особи які досягли працездатного віку, заповнювався окремий опитувальний лист, не обхідно було задати такі питання: зайняті в особистому чи домашньому підсобному господарствах, для вивчення умов й можливості їх залучення до суспільного виробництва. Для вивчення маятникової міграції, у деяких великих містах на тих, хто навчається або працює, заповнювався спеціальний бланк обліку пересувань, від місця проживання або навчання, до місця роботи або навчання. Кінцеві результати перепису населення були опубліковані 1972–73, в 7-ми тематичних томах.

Станом на 17 січня 1979 року, відбувся Всесоюзний перепис населення, який відрізнявся від попередніх переважно тим, що були

використанні принципово нова форми переписного листа, які вперше на практиці проведення переписів населення, був одночасно технічним носієм первинної інформації для її введення в статистичні збірники. Взагалі до розробку даних, про перепис населення було частково децентралізована: прочитати інформацію можна тільки за допомогою спеціальних оптичних пристроїв, в переписному листі на магнітній стрічці відбувалося в кущових статистичними центрами. Я і в переписі населення 1970 року, головним центром підрахунку та розрахування, підсумки є ЦСУ СРСР. Перепис населення станом на 1979 року мав однакові питання з 1970 роком, де міститься 11 питань для суцільного опитування, також є 25% тобто 5 питань вибіркового. В 1970 році, при переписі для працюючих протягом неповного року, не враховувалося місце попереднього постійного проживання, причини його зміни, тривалість та характер роботи. Але, в перепис населення було включено нове питання стосовно числа народжених дітей, у вигляді розгорнутій формі відповіді, стосується питання стосовно шлюбного стану. Вже в 1984 році за результатами перепису населення було видано одне томне видання основного матеріалу про перепис населення 1979 року, 10-томне повне видання в 1989-90 роках [18].

12 січня 1989 року, було проведено останнім переписом населення, який отримав назву Всесоюзний перепис населення. Як і попередніх два переписи, поєднувалось суцільне і 25 %-не, також вибіркове опитування де було включено відповідно 20 і 5 питань. В програмі знаходились невеликі істотні відмінності. Також, до нього були включенні питання: місяць і рік народження особи; про місце народження; вік; житлові умови; закінчення професійно-технічних навчальних закладів; відношення до голови сім'ї; відношення до членів сім'ї; було доповнене питанням, "з якого населеного пункту прибув – із міського, із сільського". В 1989 році при переписі застосовувалися автоматизовані

розробки, за конкретною програмою де було закінчено в кінці 1990 року. В 1990 року було остаточно опубліковано конкретні результати перепису, в журналі "Вестник статистики", у вигляді 5 брошур.

В 1991 році існування СРСР перестало. Планувалася публікація централізована за матеріалами республіках не відбулася. Було опубліковано 7 тематичних Державного комітету статистики України, опублікували збірників підсумків Всесоюзного перепису населення [18].

2.3.Перепис населення в Україні в 2001 році

У 2001 році 5 грудня в Україні відбувся перший загальнонаціональний перепис як суверенної держави. Правила перепису були передбачені Законом "Про Всеукраїнський перепис населення". Вважається нормативним документом, що визначає економічну, правову та організаційну основу перепису. Метою першого Всеукраїнського перепису населення було отримання об'єктивної інформації про фундаментальні зміни, що відбулись у соціально-економічному житті та структурі незалежної України, створення інформаційної бази соціально-економічних та демографічних даних про статтю джерелами засобів до існування, адміністративно-територіальні одиниці, сімейний склад, населення, його національний, мовний, розподіл за віком, , громадянством, рівнем освіти, професійною належністю, становищем у сфері зайнятості, міграційною діяльністю тощо, як в країні в цілому, так інше. Правова форма власності та їх площа [11, 18].

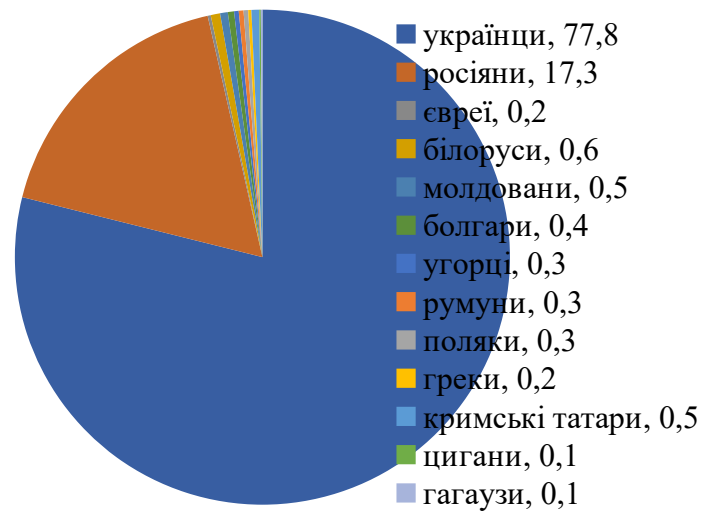

Рис. 2.3.1. Частка представників найкрупніших національностей 2001 року, у %.

Складено автором за [27].

За даними кругової діаграми переважають представники української національності, чисельність яких становить 77,8%, від загальної кількості. Другою національністю за чисельністю переважають росіяни, їх кількість 17,3%.

На розміщення національностей на території України, впливають історичні, фізико-географічні та соціально-економічні, політичні фактори. Лише на невеликих територіях знаходяться проживають гагаузи в Одеській області. Найбільше всього кримських татарів, проживає в Криму. На півдні та сход України проживає найбільше російського населення. На півночі проживають росіяни, білоруси. поляки, на заході переважно: поляки, угорці, румуни, греки та інші.

За результатами перепису в 2001 році, зросла частка міського населення у центральних та південних, західних регіонах. В містах м. Києві 100%, м. Севастополь 94%, також В таких областях: Донецька 90%, Луганська 86%, Дніпропетровська 83%, Харківська 79%, Запорізька 76%. Менше 70% міського населення переважає: Автономна

Республіка Крим, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Сумська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, чернігівська області. Найбільша частка сільського населення в: Вінницька, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області. Тільки в Волинській області частка міського та сільського населення становить 50%.

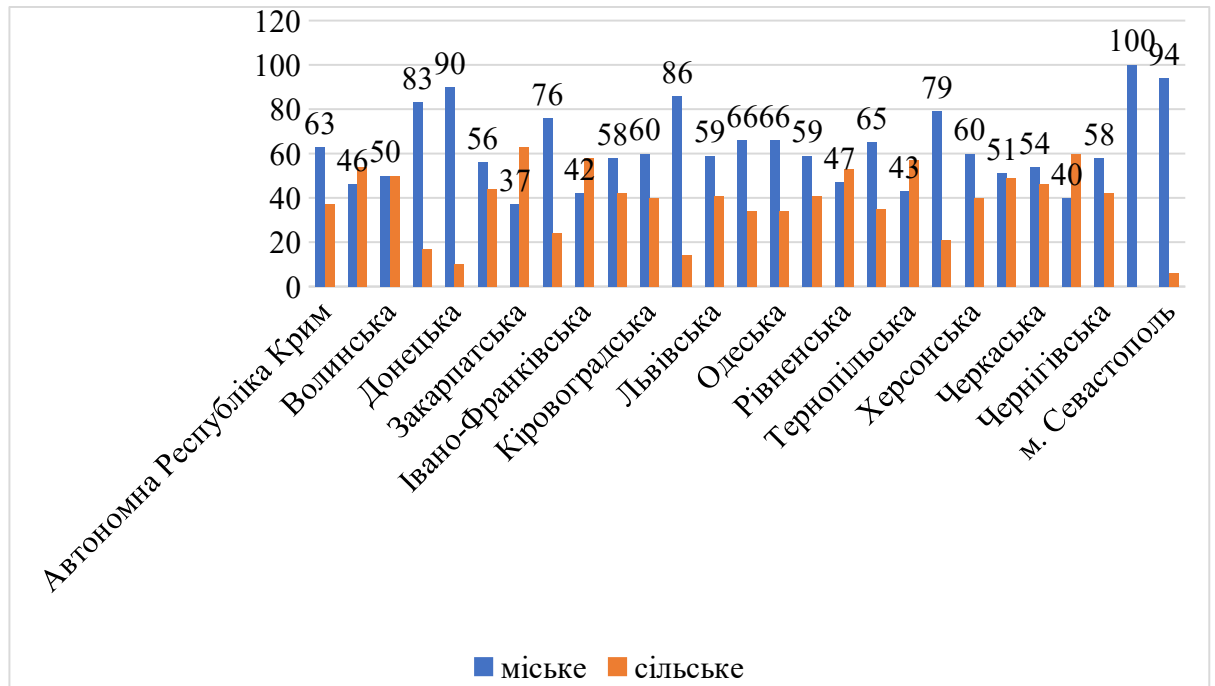

Рис. 2.3.2. Динаміка зміни міського та сільського населення України по областях, 2001 року, у %.

Складено автором за [27].

За результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 року, по Україні міського населення становить 62,7% або 1274,3 тис. осіб, сільського населення 37,3% або 759,4 тис. осіб [27].

За даними результатами перепису в 2001 році, кількість жіночого населення переважає у всіх областях України.

За результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 року, по Україні чоловічого населення становить 46,3% або 22 млн. 441 тис. осіб, жіночого населення 53,7% або 26 млн. 16 тис. осіб [27].

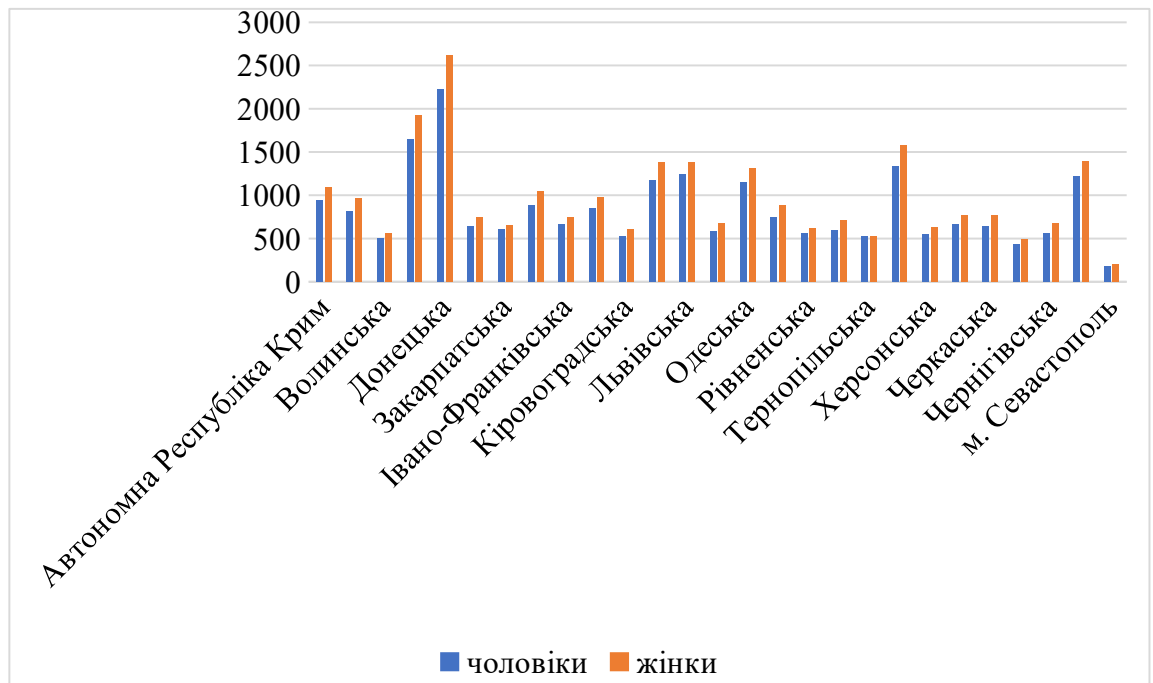

Рис. 2.3.3. Динаміка зміни кількості наявного населення, статевого складу населення України по областях, 2001 року, у тис. осіб.

Складено автором за [27].

Завдяки результатам перепису населення, є можливість з'ясувати зміни у суспільстві, та забезпечити максимальну можливість порівняти результати із попередніми даними перепису населення.

2.4.Проекти і спроби другого перепису. Пробні переписи

Протягом усього періоду незалежності України, було проведено тільки один перепис населення в 2001 році, за його даними в країні проживає 48,5 мільйонів чоловік.

Станом на 2011 рік був призначений наступний перепис населення України, але за останні роки цю дату багато разів переносилась. Спочатку планувалося провести перепис населення в - у 2012 році, потім - у 2013 році. У 2013 році його вже не було до перепису населення, тому

його перенесли на 2016 рік. а потім - на 2020 рік. Пізніше Міністерство соціальної політики ініціювало перенесення Всеукраїнського перепису населення з 2020 року. До грудня 2018 року , але знову не вдалося. Тож ми знову чекаємо 2020 року.

До речі, той факт, що Статистична комісія ООН рекомендує проведення світового перепису за 2020 рік, що закінчується нулем або близьким до нуля.

Державна служба статистики вже оголосила про плани витратити на перепис 2020 року 4 млрд грн. Для збору даних будуть використовувати дані, які отримають після опитування поквартирний та через Інтернет [29].

РОЗДІЛ III.

МАЙБУТНЄ ПЕРЕПИСІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

3.1. Перепис 2019 року. Критичний погляд

В 2019 році було використано комбінований метод, який включає дані статистичного дослідження реєстрів та домогосподарств, дані мобільних операторів, результати були використанні в статистичних дослідниках.

До соціально-економічних показників перепису населення відносять: зайнятість, рівень освіти, соціальний статус, джерела доходу, характер зайнятості. Питання етнічних критеріїв включають: рідна мова, релігія, національність. Питання демографічних питань включають: вік, стать, громадянство, сімейний стан, місце народження. Присутні питання про кількість зареєстрованих і незареєстрованих шлюбів. Перепис населення - це не лише складна, але й дорога процедура, кінцевий результат якої визначається потребами суспільства, зрештою, з мінімальними витратами; у більшості країн з добре встановленою статистикою переписи проводяться зазвичай регулярно, але не частіше 5 років, і принаймні 10 років, якщо виключні обставини не заважають [7,12].

Показник смертності, народжуваності на 1000 осіб наявного населення або загальний коефіцієнт смертності, населення – це різниця відповідно кількості померлих та народжених протягом календарного року до середньорічної чисельності наявного населення. Розрахунок, як середня арифметична з чисельності на початок і кінець календарного року.

Показник природного приросту населення на 1000 осіб наявного населення або загальний коефіцієнт природного приросту – це відношення природного приросту населення до середньорічної

чисельності наявного населення або різниця між загальними коефіцієнтами народжуваності та смертності [1,5].

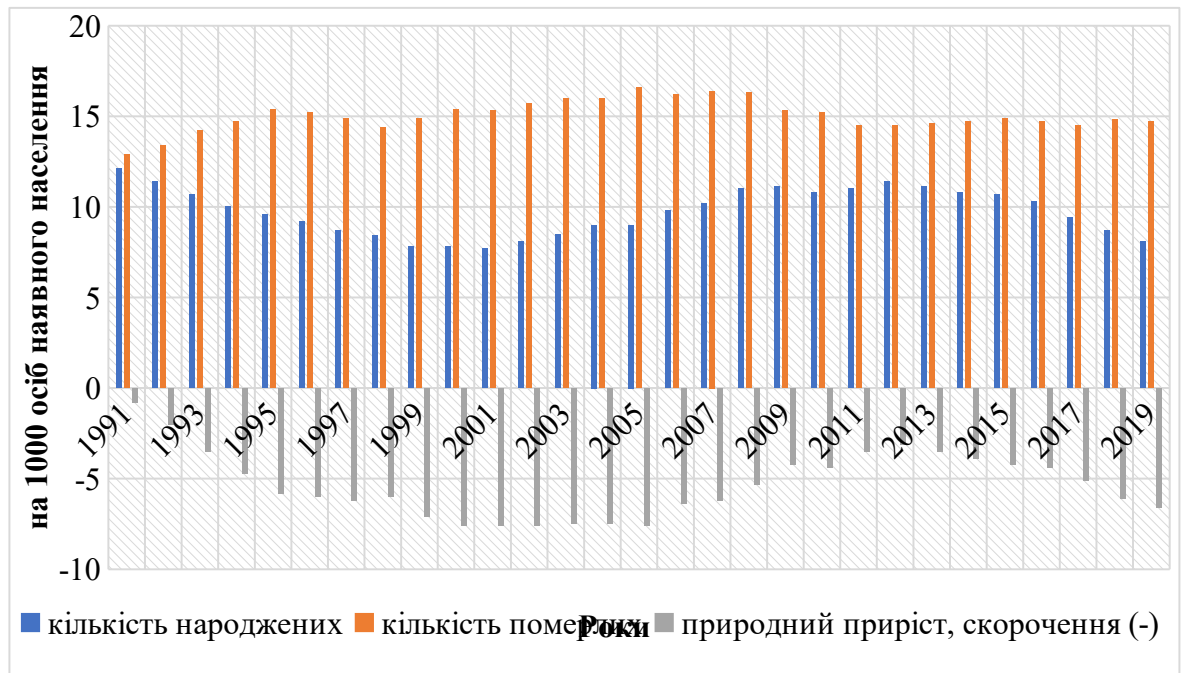

Рис. 3.1.1. Динаміка зміни народжуваності, смертності та природного приріст населення за типом місцевості у 1991-2019 роках, на 1000 осіб наявного населення.

Складено автором за [7].

Під час проведення перепису населення в Україні з 2014 року, не були враховані тимчасово окуповані території Донецької та Луганської області та АР Крим.

За період від 1991-2019 років видно як кількість померлих переважає над народжуваними, природний приріст постійно нижче -1 на 1000 осіб наявного населення. Це пов'язано з міграцією населення до Європи, економічної кризи в Україні у зв'язку з збройним агресії на сході та півдні Росією, також із епідемією в світі коронавірус.

Таблиця. 3.1.2.

Сучасний стан перепису населення за показниками

по областях України ,у %

Назва області	Чисельність наявного населення на 01.01.2020р.	Чисельність наявного населення на 01.01.2019р.
Автономна Республіка Крим	-	-
Вінницька	3,68	3,7
Волинська	2,46	2,45
Дніпропетровська	7,58	7,6
Донецька	9,86	9,88
Житомирська	2,88	2,89
Закарпатська	2,99	2,98
Запорізька	4,02	4,04
Івано-Франківська	3,26	3,25
Київська	4,25	4,19
Кіровоградська	2,22	2,24
Луганська	5,09	5,1
Львівська	5,99	5,98
Миколаївська	2,67	2,68
Одеська	5,67	5,64
Полтавська	3,31	3,32
Рівненська	2,75	3,32
Сумська	2,54	2,56
Тернопільська	2,47	2,48
Харківська	6,34	6,34
Херсонська	2,45	2,46
Хмельницька	2,99	3
Черкаська	2,84	2,86
Чернівецька	2,15	2,14
Чернігівська	2,36	2,38
м. Київ	7,08	7
м. Севастополь	-	-
Україна	100	100

Складено автором за [8,31].

Під час проведення перепису населення в Україні с 2014 року, не були враховані тимчасово окуповані території Донецької та Луганської області та АР Крим.

За часткою наявного населення в Україні в 01.01.2020 року порівняно за 01.01.2019 року, спостерігається зменшення чисельності населення в областях. Причинами є переважання смертності над народжуваністю, та міграція населення до інших країн.

Після закінчення перепису населення, та перевірки перписних листів, результати використовують в статистичних збірниках. Де розміщена інформація, щодо соціально-демографічної характеристики населення та умов його проживання. В статистичних збірниках присутні таблиці, про народження, смертність, приріст населення, вікову структуру, освіту населення та інше.

3.2.Переписи та соціально-політичні проблеми в Україні (анексія Криму, окуповані ОРДЛО, трудова міграція)

Країна ледь оговталась від кривавих подій на Майдані в 2014 році, відкрита збройна агресія Росії стрімко розгорталася, яка не один рік готувалася вже. Крим був першою метою нападу. 20 лютого 2014 року розпочалася операція по захопленню півострова. Під час агресії Росія створила в Криму потужну розвідувальну мережу, яка готова розпалити сепаратистський рух на півострові в будь-яку хвилину.

Після усунення президента України Віктора Януковича настрої сепаратистів у Криму знову спалахнули. Відбувся 20-тисячний мітинг, 23 лютого в Севастополі на якому прийняли рішення не перераховувати податки у Київ, а мером став громадянин Росії О.Чалого. 25 лютого сепаратисти організували мітинг перед парламентом Криму, який був припинений проукраїнським мітингом кримських татар. У ніч на 27 лютого російський спецназ захопив парламент і уряд Криму.

Російське агентство створило альтернативну владу і 16 березня провело референдум про статус Криму з відомими результатами. 18 березня Кремль підписав угоду про вступ Криму та Севастополя до складу Російської Федерації. Вся операція тривала менше місяця.

Події у Криму стали не останнім втручанням Росії на територію в Україні. У середині квітня 2014 року Росія почала захоплювати адміністративні будівлі і відділки міліції в Слов'янську, Артемівську, Краматорську та інших містах Донбасу. На території Донецької і Луганської областей були проголошені так звані народні республіки – ДНР і ЛНР. Під дулами автоматів сепаратисти провели вибори до керівних органів ДНР і ЛНР. 14 квітня 2014 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про боротьбу з тероризмом», після чого розгорнулася антитерористична операція. До АТО були залучені сили СБУ, МВС, а також підрозділи Міністерства оборони, Прикордонної служби, добровольчі батальйони [2, 6].

Переписи населення не відбуваються, на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської області та АР Крим.

3.3. Застосування альтернативних способів перепису населення

Багато експертів говорили виключно про повний обхід, не тільки в квартирах та будинках, але і в місцях проживання бездомних. В сучасній Україні використовують більш альтернативні способи для перепису населення.

У багатьох країнах аналіз перепису населення базується на русі мобільних абонентів. Використовуючи мобільні телефони, влада дізналася, як мешканці міста та приміських міст рухаються у місті вдень та вночі, де особливо інтенсивний рух транспорту, причому найчастіше

подорожують автомобілісти та пасажери громадського транспорту. Пізніше цей аналіз дозволяє зробити висновки про те, де будувати нові дороги, куди їхати громадським транспортом і де зупинятися. І, звичайно, ви можна використовувати ці дані для обчислення фактичної чисельності населення у певному місці.

Минулого року Україна також провела подібне дослідження щодо створення Київської агломерації, що було дуже важливо. Для вивчення кількості людей з регіону, які їдуть на роботу до Києва, мобільні оператори надали плани руху телефонів навколо камер та їх кількість. Тож було визначено, скільки людей приїжджає до столиці на роботу та ввечері. Мобільні телефони доступний майже кожному, і з їх допомогою, ми можете контролювати міграцію та туристичні потоки.

Перепис - це не простий перепис, та велике соціологічне дослідження: якості життя, багатства, релігії тощо. Це означає, що інформація збирається набагато ширше, ніж звичайний перерахунок.

Також, можна за допомогою ППД - індивідуального податкового номеру, допоможе при дослідженні перепису населення. І якщо ви поєднуєте це з різними аспектами життя: військова служба, перетин кордону, лікування в лікарні, ув'язнення, подання заявки на обмін роботою, навчання тощо. За допомогою перепису дійсно можна буде з великою точністю розрахувати населення країни, вік, рід занять, освіту, діяльність. А реєстрація осіб, які не мають номера ППД, можна було вести окремо провести підрахунок, за допомогою можна було б використовувати і для оцінки чисельності населення .

Також, можна використовувати банківські карточки, це допоможе визначення чисельності населення. Наприклад: є зарплатні картки, «Є активні пенсійні рахунки, є дані «Укрпошти». Знання частку

безготівкових розрахунків дозволяє легко визначити чисельність населення.

На думку експерта, альтернативою письмовим анкетам є лише онлайн-платформи, але в США також використовується комбінований метод: письмовий та в Інтернеті.

В Україні можна було б провести опитування громадян на кордоні - це, безсумнівно, набрало б майже третину населення, а якщо додати анкету про пільги, субсидії, стипендії, пенсії, тощо, то майже по всій країні більшість опитувачів будуть не відповідати на поставленні питання [29].

ВИСНОВКИ

Отже, перепис населення – це один з процесів накопичення інформації про населення, що включає: соціальні, економічні та демографічні показники, які збираються в певний проміжок часу,

обробляються, узагальнюються, поширюються і обов'язково використовують результати в статистичних збірниках, довідниках. Перепис населення зазвичай включає питання про: вік, мову, освіту, національність, релігії та інші.

Взагалі перепис населення повинен тривати 7-10 днів, щоб мінімізувати втручання у повсякденне життя населення. Щоб уникнути подвійного підрахунку осіб, під час перепису фіксують тимчасову відсутність на момент перепису за місцем постійного проживання.

Населення на даній території ділиться на наявне, постійне, тимчасове населення. Третя категорія в сучасному переписі населення переважно не використовується. За допомогою правил, що застосовуються під час перепису, можливо організувати проведення перепису в певній місцевості за встановленим часом, включаючи індивідуальну реєстрацію за єдиними правилами та програмами по всій території.

За допомогою програми перепису також з'ясовується важлива інформація стосовно: охорони здоров'я, релігії, соціальні особливості, народження та смертність населення.

Перші переписи населення відбулися на території України у ХІХ сторіччі під час перебування її земель у складі Російської і Австро-Угорської імперій.

В період радянської влади на території України було проведено низку переписів населення. Перший – у 1920 році в надзвичайно складних умовах війни, руйнувань та голоду, охопивши таким чином лише 72% населення. Було також проведено перепис населення в грудні 1926 року, коли вперше все населення було включене до Всесоюзного перепису населення. Перепис 1926 року відрізняється збалансованим методом отримання інформації та обсягом зібраних даних, особливо щодо соціального статусу населення та складу населення сім'ї. В січні

1937 році був проведений черговий Всесоюзний перепис населення. Однак була визнана його організація незадовільною. Новий перепис населення відбувся в січні 1939 року. Його стислі результати були опубліковані в 1939–1940 роках. Початок Другої світової війни не дозволив завершити обробку всіх зібраних матеріалів. Тому, в січні 1959 році перший відбувся післявоєнний перепис населення. В січні 1970 році відбувся наступний перепис населення. Вперше на практиці перепису населення було отримано деяку інформацію під час опитування не всього, а лише 25% населення для економії часу та грошей. У січні 1979 року відбувся наступний перепис населення. Вперше в практиці національної статистичних записів, зроблені під час перепису населення були використані в комп'ютери. Останній перепис СРСР був проведений у січні 1989 року. На відміну від попередніх переписів населення, існувала одна програма для всього населення, і інформація збиралася за іменами, та лише в зведених матеріалах була представлена загальна інформація, наприклад: про рівень освіти, кількість людей за статтю та віком, тощо.

В незалежній Україні єдиний повноцінний був проведений у грудні 2001 року. Він є першим переписом населення на території незалежної України. Перепис проведений національними органами державної статистики, і його проведення стало важливим етапом у розвитку країни.

В даний момент через бойові дії на Сході України та анексію АР Крим перепис населення можна фактично провести тільки на підконтрольній території України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Буштрук О.В. Історія України. 50 тижнів до ЗНО. – Х.: ТОВ «Українська книжкова мережа», 2011. - 272 с.

2.Власов В.С., Кульчицький С.В., Історія України: комплексне видання - Київ: Літера ЛТД, 2018. – 368с.:іл., карти.

3.Закон України «Про Всеукраїнський перепис населення»//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 51-52, ст.446

4. Немець Л.М., Вірченко П.А., Сільченко Ю.Ю. Економічна і соціальна географія України : навчальний посібник – Харків: ФОП Грицак С.Ю., 2014. – 265 с.

5. Савельєв О.М. Історія України. Довідник, хронологія подій, словник для учнів та абітурієнтів. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010.-408с.

6. Сорочинська Н.М., Гісем О.О. Історія України [рівень стандарту]: підручник для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти - Тернопіль: Навчальна книжка – Богдан, 2019. – 240с.:іл.

7.Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrcensus.gov.ua/ukr/notice/news.php> (дата звернення 05.11.2020)

8.Населення України. *Державна служба статистики України. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи. Національної Академії Наук України.* URL: <http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/index.htm>

9.Джерела інформації про населення. *Учебные материалы.* URL: <https://works.doklad.ru/view/8OwA6обj0iA/all.html> (дата звернення 05.11.2020)

10.Обліки населення в Україні: поняття, необхідність та методи. Реферат. *Освіта.ua.* URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/geograf/23186/>

11. Всесвітній перепис населення 2001. *Державний комітет статистики України*. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/> (дата звернення 05.11.2020)

12. Що таке перепис населення та чому він важливий. *TEXTY.ORG.UA*. URL: https://texty.org.ua/fragments/98403/Shho_take_perer_ys_naselenna_ta_chomu_vin-98403/

13. Перепис населення. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення

14. Головне управління статистики у Львівській області. *Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Львівській області*. URL: lv.ukrstat.gov.ua

15. Методологія наукового дослідження економічної ефективності інвестицій в інноваційні проекти. URL: <https://nomy.nauka.com.ua>

16. Програма перепису населення. *HELPIKS.ORG* URL: <https://helpiks.org/4-10961.html>

17. Переписи населення в Україні: карти, цифри, міфи та їх спростування *Українська правда. Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/12/5/64283/>

18. Стешенко В.С. Переписи населення. *Інститут історії України. Національна академія наук України*. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Pererpsy_naselennia

19. Категорії населення, що враховуються в процесі перепису населення. *Студопедія*. URL: <https://studopedia.org/3-74196.html>

20. Основні принципи сучасного перепису населення. StudFiles. *Ужгородський національний університет*. URL: <https://studfile.net/preview/5650124/page:13/>

21. Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2020 року. *Державна служба статистики. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної Академії Наук України.* URL: [http:// database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ ukr/ news/ op_popul.asp](http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/news/op_popul.asp)

22. Перепис населення Російської імперії (1897) *Вікіпедія. Вільна енциклопедія.* URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_Російської_імперії_\(1897\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_Російської_імперії_(1897))

23. Перепис населення СРСР (1926) *Вікіпедія. Вільна енциклопедія.* URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_СРСР_\(1926\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_СРСР_(1926))

24. Перепис населення СРСР (1937) *Вікіпедія. Вільна енциклопедія.* URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_СРСР_\(1937\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_СРСР_(1937))

25. Перепис населення СРСР (1959) *Вікіпедія. Вільна енциклопедія.* URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_СРСР_\(1959\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_СРСР_(1959))

26. Перепис населення СРСР (1970) *Вікіпедія. Вільна енциклопедія.* URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_СРСР_\(1970\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Перепис_населення_СРСР_(1970))

27. Всеукраїнський перепис населення 2001. *Державний комітет статистики України.* URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/estimated/>

28. Всеукраїнський перепис населення - Урок перепис. *Дергачівський відділ освіти.* URL: osvita-dergachi.edu.kh.ua

29. Скільки нас: які існують альтернативні методи проведення перепису населення. *Інформаційне агентство INEWS.* URL: <https://1news.com.ua/tsikave/skilky-nas-yaki-isnuuyut-alternatyvni-metody-provedennya-perepysu-naselennya.html>

30. Як проводитимуть перепис населення в Україні. *Made for minds*.
www.dw.com/uk/як-проводитимуть-перепис-населення-в-україні/a-50579561

31. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2019 року та середня чисельність у 2018 році. *Держстат України, 1998-2019*. URL:
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ds/kn/kn_u/kn1218_u.html

ДОДАТОК

Додаток А

Таблиця 1. Історія перепису населення в Україні

Роки	Назва перепису населення	Події, що відбуваються в цей період
1897	Перший загальний перепис населення Російської імперії	1876 року - Емський указ Олександра II – який забороняє друкувати літературу Українською мовою.
1900	Австро-Угорська імперія	1900-1903 роки економічної кризи
1926	Радянський союз	грудень 1925 року 9 з'їзд Російської комуністичної партії більшовиків проголошує курс на індустріалізацію.
1930	Румунія	3 1918 року Буковина у складі Румунії.
	Чехословаччина	3 1919 року Закарпаття у складі Чехословаччини.
1931	Польща	Західна Україна з 1921 року у складі Польщі
1937	Радянський союз	7 серпня 1932 року закон про охорону соціалістичної власності, так званий «закон про п'ять колосків». 1932-33 роки колективізація призвела до деградації сільськогосподарського виробництва та Голодомору в Україні. 1933-37 рр. було запропоновано другу п'ятирічку.
1939	Радянський Союз	1 вересня 1939 року напад нацистської Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни. 1-2 листопада 1939 року включення Західної України до складу УРСР.
1959	Всесоюзний перепис населення	29 червня 1945 року в Москві підписано договір між СРСР і Чехословаччиною про Закарпатську Україну. Квітень – серпень 1947 року в Польщі проведено акцію «Вісла» – депортацію українського населення зі східних районів країни в західній й північно-західні. 1953 року запровадження обов'язкової семирічної освіти. 1954 року приєднання Криму до УРСР.

1970	Радянський Союз	Епоха “Застою” в СРСР
1979	Радянський Союз	1978 року постаново про посилення вивчення російської мови, т. зв. «Брежнєвський циркуляр».
1989	Радянський Союз	26 квітня 1986 року відбулася Чорнобильська катастрофа
2001	Перший всеукраїнський перепис населення	2000 року піднесення економіки України після майже десятирічної економічної кризи.

Складено автором за [1,4,5,18,18-27].